

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

1923-рэ ильэсүү
гээтхалэм
кыншгэжжэгээ кыншдээ

Адыгэ Голос адыга

Макъ

№ 12 (21501)

2018-рэ ильэс

МЭФЭКУ
ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 25-рэ

Кыншгэжжэгээ ыкчи
нэмэгдэхэр
тисайт ижүүлбэртэйх
WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикаам и Правительствэ игъээзет

Къэкюштыр зыгъэпсыщт кочюшюхэр

Непэ студентым и Маф. Къэкюшт уахтэм ильэпсэшюхэр, лъэпкым, республикэм, къэралыгъом хэхьоньгъэхэр ашынхэр зылэ ильыр ныбжыкъэхэр ары. Ахэм сэнаущыгъеу ахэльым республикэм ибаиньгъэ хагъахьо, ягъэхъэгъэшюхэм уагъэгушхо, шум, дэхагъэм уфаузэнкы.

Къэралыгъо статистикэмкээ Федэральна кыншкыум Краснодар краимкэ ыкчи АР-мкэ и Гъэло-ришиланлэ кыншэритирэмкээ, 2017-рэ ильэсүү щилэ мазэм и 1-м ехүулэу ильэс 35-м нэс зыншбж ныбжыкъе 210131-рэ республикэм щэпсэу. Ахэм ашыщу нэбгыре 107038-р —хульфыгъэх, бзылхыгъэхэм япчягъэ 103093-рэ мэхү.

Республикэм ис ныбжыкъицхэм агукилэлэгээ сэнэхьатыр зэрифэшьуашэу кыншэкигъэхъаным, шиеныхъеу алэкилэлтийн хагъэхъон амал ялэным, спортыр яныбджэгъушоу къэтэджынхэм Адыгейим и Лышхъэ зэрифэшьуашэу дэлжээ. УФ-м и Президентэу Владимир Путиним ныбжыкъицхэм сыйдигуу ынаалат, іэпилэгъу афэхъу. Мынч дэжьым кынхэдгээшцы сийонгыу 2018-рэ ильэсүү волонтерхэм я Ильэсэу зэрагъэнэфагъэр.

Общественнэ юфхэр зикласэу, спортыр шу зыльэгъу, еджэным гухахь хэзэгүүтээ Адыгейим исир бэ. Ахэм ахэтых модельер ныбжыкъицхэр, сурэтшыныр зикласэхэр, лъэхъанэу кыншыхэхъуягъэм кынритьрэ амалхэр икьюу кыншфигъэфедэнхэ зыльэкъицхэр, и Хэгъэгү кынхуумэныр сэнэхьатэу кынхэзыхъицхэр. Ахэм афэдэ ныбжыкъицхэм чанхэм ашыщхэм я 4 — 5-рэ нэкүубгъохэм нэуасэ шуащафэштышт.

Мамырныгъэм иухъумаклох

Адыгэ Республикаам и Лышхъэу Къумпыл Мурат АР-м хэгъэгү клоцл юфхэмкээ и Министерствэ иколлегие игъекотыгъэ зэхэсигуу тигуасэ илагъэм хэлэжьагь.

Къулыкум 2017-рэ ильэсүү юфэу ышлагъэр зэфхэхыссыжьыгъэнэйн ыкчи мы ильэсүү пшээрильзэу зыфигъеуцужхэрэм ар афэзыхъигъягь. Зэхэсигуом республикэм ипащэ кыншыгүүтээ, 2017-рэ ильэсүү министерствэм юфэу ышлагъэм, шьольтырым ихэбзэ кыншкыуухэм зэпхынгъеу адьрилэм осэшу фишыгъ. Аш ишуагъэкэе республикэм зыпкытынгъэ зэрилтым кынгильгэхъигъ.

щэхэр, дин ыкчи обществен-
нэ организациехэм ялтыкохэр,
нэмэгдэхэр.

Зэхэсигуом республикэм ипащэ кыншыгүүтээ, 2017-
рэ ильэсүү министерствэм юфэу ышлагъэм, шьольтырым
ихэбзэ кыншкыуухэм зэпхын-
гъеу адьрилэм осэшу фишыгъ.
Аш ишуагъэкэе республикэм
зыпкытынгъэ зэрилтым кын-

гильгэхъигъ. Президентэу Владимир Пути-
ным пчягъэрэ кыншээрэхигъэ-
шыгъеу, полицием икьюу кын-
шэхэм яшшэн шуагъэ кынш-
тээцэкъеням тикъэралыгъо
шыпсэурэ нэбгыре пэпч мэ-
хъанэшхо ил. Шуэрэйт шуагъ-
эр тицэхъэм яшшнэгъончьягъэ
къэхъумэгъэнэр ары, аш пае
тизэхъынгъэ джыри нахь дгэ-
птигъэт. Общественнэ рэхьат-
нэгъэм икъэхъумэн зыф-
гъазэм, мэхъанэшхо зил юф-

тхабзэ тапэ зэрилтыр шу-
гу къэсгэлэхъы — Урысүүм
и Президент ихэдзинхэр. Шуин-
шыэрэйтхэр щитху хэльэу

тапэкээ зэрэжкугъэцэлхэштхэм,
ведомствэм илофшэн ильэ-
нүүкээ постэумки гъэхэгъэшүү-
хэр зэришынтым сицыхъэ тель,

— кыншуагъ Къумпыл Мурат.

Адыгейим хэгъэгү клоцл юфхэмкээ иминистрэу Владимир Алай идоклад кыншээрэхигъэ-
шыгъэмкээ, бзэджэшлагъэу зэ-
рахъагъэхэм япчягъэ процент
13-кэ нахь макэ хуугъэ. Бзэ-
джэшлагъэ хынхэхэм ыкчи
хынхэхэм, джащ фэдэу
хункын, тыгъоным, гъэп-

цагъэ зыхэль бзэджэшлагъэхэм
япчягъэ кыншыгъ. Аш дахлоу
зэхажын альэкыгъэр нахьы-
бэ хуугъэ.

Гъэхъагъэхэм адаклоу, щы-
кыншыгъэхэм, гумэкыгъуу къэу-
цуухэрэм коллегиум хэтхэр ате-
гүүшүүгээх, ахэр дэгээзыжы-
гынхэмкээ анахъэу анаалэ зы-
тырагъэтэйн фаяхэр агъэнэфагъэр.
Гүүшүээ пае, телефон-
хэр зэрэтигъуухэрэм, урамхэм
ащизэрхъэрэ бзэджэшлагъэхэм
япчягъэ хэхъуагъ, гъогухэм
кынхуухъэрэ хуугъэ-шагъэхэм
процент 11-кэ нахьыбэ хуугъэ.

(Икъеухъэрэ хуугъэ-шагъэхэм
процент 11-кэ нахьыбэ хуугъэ.)

Мамырныгъэм иухъумаклох

(Икъях).

Гъоѓухэм къатехъуњаэрэ хъуѓа-шлъагъехэр нахъ макѣ шы-гъэным, гъогурыкъонир щынэ-тъончэним фытегъэпсъихъэгъе пашорыгъашъ йофтхъабзэхэм язэхэшэнкіе йошшлэнир нахъ агъельшынэу АР-м и Лышъхъэ хэбзэхуљумаклохэм закъыфи-гъэзагъ. Республикаем ипащэхэм тапекіи автомобиль гъоѓухэм яшын ыкіи ягъецкэлэжын зэрэльгъяэкотэштыр, гъоѓухэм атет видео ыкіи сурэт тезыхыра камерэхэм япчьягъе хэгъэхъогъэним зэрэпильтишт-хэр къыхигъэшыгъ. Гъогу-пат-руль къулыкъум илофышихэм япчаягъе нахъ макѣ зэрашы-штыр (мыш Адыгеири хэфэшт) къидэплитэмэ, мы йофыгъом мэхъянэшхо зеријэр респуб-ликем ипащэ хигъэунэфыкыгъ. Къумпыл Мурат зэрилтишт-рэмкіе, хэбзэгъяцууљаэм димы-штэрэ лъэныкъо пстэуми ти-цыифхэр, анахъэу ныбжъыкэхэр, ашыуљумэгъэнхэ, экстре-мизмэм, наркоманием апэ-шлекъолъян фае.

— Социальнэ мэхъянэшхо зиэ мы юфыгъохэр зэшюхы-

гъэнхэм хэбзэ къулыкъухэм, хэбзэухъумаклохэм ыкы об- ществэм акуячлэ ражылэн фае. Наркотикхэм хэбзэнчэу ягъэзеклон пэуцужьыгъэним фэгъэзэгээ республике комис- сиен илофшэн къыдыхэлты- тагьэу, мы гумэкыгъор дэгъэ-

зылжыгъэнымкѣ амал тедзэхэр къэгъотыгъэнхѣ, шыольтырым щыпсэурэ цыифхэм ящынэгъончъагъе къэтыхъумэн фае. Ар зэшлэхыгъэ зэрэхъурэм ельтыгъэшт демографи-ем ылъэныкъокѣ тофхэм языитет зыифдэштыр, — къыллаагь АР-м и Пышшхъя.

еджэгүү лъэхъаным кіләлэцыклюхэм ыкїн кіләеъгаджэхэм яшынэгъончъагъэ къеухъумэгъэн фаеу АР-м и Лышихъэ къафигъэптыагъ.

Владимир Нарожнэр, республикэм ипрокурорэу Марк Большедворскэр, щынэгэйончъэнымкэ федеральнэ күультүкүм и Гээлорышшаплэу Адыгейим щылэм илацшэу Виктор Шаменковыр, УФ-м и Следственнэ комитет республикэмкэ исследственнэ Гээлорышшаплэ илацшэу Александр Глущенкэр зэхэссыгом кьыщигүштилагъэх. БлэкIыгъэ ильэсүм АР-м и МВД Ioфеу ышлагъэм, хэбзэ ыкли хэбзэухуумэкло күультүкүхэм язэгхыныгъэ зыфэдагъэм зэффхысыжжхэр кыифашыгъэх. Ахэм зэралтыгъэмкэ, 2017-рэ ильэсүм министерствэм ившьеэрильхэр зэрифэштуашэу ыгъэцэклагъэх, ашкэ ыпеклэ хэукунонгъэу щылаагъэхэр кьыдилтываагъэх. Ыпэрэ ильэсхэм зэрахьэгье бзэджешшагъэхэр, къольхэе тын-ыыхынным епхыгъэхэр зэхэфыгъэнхэмкэ Ioфшшэнныр кьызэтырамыгъэуцонэу күультүкүшшэхэм зафагъэзагь.

Зажагаа вээлэв.
Зэхэсигьром иклэухым анах
чанэу тоф зышлэгье къулыкъу-
шлэхэм ашынхэр къыхагьэшчи-
гъэх. АР-м и Лышихъэ, АР-м
и Парламент ярээнгьэ тхыль-
хэр, ведомственнэ тынхэр афа-
гъашьошагъэх.

**АР-м и Лышъхъэ
ипресс-къулыкъу**

ЯЗЭДЭЛЭЖЬЭНЫГҮЭ АГЬЭПЫТЭШТ

Адыгэ Республикаэм и Лышъхъэу Къумпыл
Мурат федеральнэ къэралыгъо
учреждениеу «Почта России» зыфи-
лорэм имакрорегионэу «Южный» зыцIэм
идиректорэу Роман Костенкэр
ригъэблэгъагь. Учреждением икъутамэу
Адыгеим щыIэм илофшIэн зэрэзэхэшагъэр
ыупльэкIунэу республикэм ар къекIуагь.

Къумпъыл Муратрэ Р. Ко-
стенкэмрэ зызэлоклехэм, рес-
публикэм ихабзэ икъульыкъу-
хэмрэ почтэм икуватамэрэ язэ-
дэлэжьэныгъе ялофыгъохэм ате-
гущылагъех, почтэ зэпхыныгъэм
икъутамэрэ Адыгейим итхэм ялоф-
шэн нахышылоу зэрэзэхашщэн-
тийн икъулжиншт.

тыр къыхагъещыгъ.
«Къутамэу Адыгеим итым
мэхъянэшxo зэрилэр ыкли со-
циальнэ лъэныкъомкэ пшъэ-
риль гъэнэфагъэу зэшluихы-

хэрэр къыцгурэлох, арышь, нахь шлогъэ ин кыйтэу ащ илофшэн республикэм щизэхицэнүм тыналэ тедгэтышт. Зэкэмийн апшъэрэ пшъэрлыг зэшлэхэн фаер фэл-фашэхэр нахь шлогъэ ин хэлтээ гэвэлэгтэнхэр ыкчи цыфхэмкээ лэрифэгью ахэр щитынхэр ары. Зэхжигээм икүтээмэ пстэуми республикаем дэгьюо *lof* щашэнүм, цыфхэм яфэл-фашэхэр игъом ыкчи икьюу зэшлуухынхэм мэ-

хъянэшко илэү щыт», — къы-
лыагъ Къумпыл Мурат.
Адыгейим и Лышьхъэ ана-
хъэу ынаэ зытыригъятыгъэр
почтэм илофышэхэм ясоциальнэ
пшъэрыльхэр ары: пенсиер
игъом алэкіэхъэгъэныр, къо-
джэ псэуплэхэм адэт почтэ
къутамэхэр къэгъэнэжыгъэн-
хэр, республикэм имуниципа-
литехэм ячыпэ пстэуми по-
чтэм епхыгъэ юфтьхъабзэхэр
терэзэу ашызэшьохыгъэнхэр.
Къумпыл Мурат къызэриуа-
гъэмкіэ, почтэ къутамэмрэ
республикэм ихабзэ икуулыкъу-
хэмрэ язэдэлжэхъэныгъэ амалы-
кіэхэр къытыштых Урысыем
и Почтэ ипроект гъэнэфагъэ-
хэр щыгъэныгъэм щыпхырыщи-
гъэнхэмкіэ, технологиякіэхэр
гъэфедэгъэнхэмкіэ.

Роман Костенкэм къыхигъэ-
щыгъ рееспубликем икъутамэ
илюштэн епхыгъэ тофыгъо за-
улэхэм язвштохынкэ иштуагъэ
къызэригъаклорэм пае Адыгейим
и Лышьхъэ зэрэфэрэзэр ыкыл
почтэм икъутамэхэм ялюштэн
нахьышлоу зэхэцгээнымкэ,
фэло-фаштэхэм зягъэушьомбгу-
гъэнымкэ тофтыхъабзэу зэра-
хъэхэрэм ацигъэгъозагъ.

Зэдэгүүштэйгүм ильхэхэн хэгээгүм почтэмкэ и оператор анах иным икъутамэ шлэгэе ин хэльеу республикэм ихабзэ икъулыкъухэр тапэкли зэрэдэлжээштхэм шлошхъуныгэ зэрэфырилээр Адыгейм и Лышь-

*Адыгэ Республика
и Лышъехъэ
ипресс-къулыкъу*

Тиконцентхэр

Орэдын цэрын фэгъэхьыгъ

Урысъем изэнэ-
къокъоу «Дахэ
сидунай» зыфио-
рэр апэрэу зэ-
хащагь. Адыгэ Рес-
публика м инарод-
нэ артистэу Дэрбэ
Аслыан шэжым
кызэрэхэнагъэм
ишихъатэу, аш ыцэ
епхыгъэ зэхахъэр
Адыгеим и Къэра-
лыгъо филармоние
щылэ мазэм и 28-м
шыкъошт.

Зэлтэшлэрэ орэдйгүй Сэмэгү Гошнагь итворчествэ ехыилгээ зэнэкъокъур гъэшлэгъон хүщт. Гошнагь ыгу къытемьюжырэми, иорэдхэмкіе къытхэт.

Зэхээлкэо купым хэтхэм макъэ кызыэрэтагъэуу, Адыгейм икомпозиторхэм, артист цэрыгохэм афэгъэхыгъэ зэнэкъокуухэр тапэкИи тиреспубликэ щыклощтых. Дэрбэ Аслъян мэкъэ дахэктэ орэдхэр кызыэрэлтийгъэхэр тышгъулшагъяа алж иоралхэм яхынцэльээ зэхахъэм тежэ.

«Дахэ сидунай» зыфиорэм еплъы зыштоигъохэр зэхэшцаклохэм рагъяблагъях. Зэнэкъокъур щилэ мазэм и 28-м ччедыхжым сыхъатыр 10-м аублэшт. Искусствэм пыщаагъехэр ыпкэ амьтэу ащ еплъищтых.

САХЬИДЭКЬО Нурбый.

Щылэ мазэм къытырэ гупшысэхэр

Мытхыгъэ хабзэр мыхъурым пеIЭщта?

Зэгомытхагъэхэу зэдэпсэүхэрэ хульфыгъэхэмрэ бзыльфыгъэхэмрэ зэготхагъэхэм яфитынгъэхэр ятынгъэнхэм фэгъэхыгъэ законопроект Къэралыгъо Думэм къыхальхагь. Ар заштэкіэ, ильэси 5-м мынах маклэу зэдышыгъэхэм (сабый ямыгъо хуумэ), ильэси 2-рэ зэдышыгъэхэу сабый къызыпыфагъэхэм фэдэ фитынгъэхэр аратыштыг.

Проектыр зигукъэйр «Справедливэ Россием» хэт депутатэу Антон Беляковыр ары. УФ-м и Унэгъо кодекс «унэгъо зэфыщтыкіхэр зилэхэр» зыфиорэ мэхъанэр хэгъэхэгъэн фаеу аш ельытэ. Хызметыр зэдышэрахъэу, сабийхэр зэдышыгъэхэр аш къыхиубытхэу унагъоху атхыгъэхэм афагъэдэнхэр игъо ельягъу. Аш фэдэу щыты зыхъукэ, зэгокъижыгъэхэм агошын альэкъыт нэмькэ зэзэгжыныгъэ зэдамышыгъагъэмэ. Законопроектын къызэредилтийтэрэмкэ, зызегозытхэ зышигъохэм афэд ахэм шапхъэу ялэхтхэр: зэдышыгъэнхэмкэ аныбжь икъун фае, нэмькхэм аготхагъэхе е адыщыгъэнхэх хуущтэп, зэлахылхэуу къычкынхэу щытэп.

Беляковым мы законопроектыр штэгъэн фаеу зыкъильтийтэрэ къыриотыкыгъ — лоффшёнэмкэ Министерствэм къызэрийтэрэмкэ, 2016-рэ ильэсүм Урысюем щызэготхагъэхэм япчагъэ аухыре ильэс 20-мкэ ахах макл. «Іэкыб хэгъэгүхэм афэдэу, тикъэра-

лыгъо исыбэмэ паспортын мыхъурыр дэтыми, дэмийтими язэфэд, — elo депутатын, — ау хэбзэгъэуцугъэм укыткырыкыим, зэгомытхагъэхэу зэдэпсэхэрэм алъеныхокэ юридическэ льалсэ щылэп». Аш фэш къэралыгъом фэдэ зэдэпсэукир къыдильтэн, ар къыхэзыххэрэр къыухумэнхэ фаеу депутатын ельытэ.

Къэралыгъо Думэм хэтыбэмэ аш дырагъэштагъэп. Общественэ палатэми ар къащигуриуагъэп. Ау ашыщхэм гүкъэкыим шуагъэ къытыштэу альытэ — сабый пүлүккэр хульфыгъэу ар къычээзыдзыжыгъэм къегъетыгъэнэр къыгъэпсынкэшт, зэдагъотыгъэ мылькуми ар хэнэ ышыщтэп. Мыш дэжьим упчаби къеуцу: нэмькэ горэм цыфыр джыри зэрэдышымилэр сидэуштэу бгэунэфытэ? Нэгтгыртуй зэрээдышыгъэхэ ильэс пчагъэри сид фэдэ шыкъикэ къагъэшыпкъажьыщта?

Адыгейимкэ лоффхэм язынет зэдгашаа тшыгыгъо цыфхэм язэфыщтыкіхэр зыщатхыхэрэ республикэ гээорышланлэм зыфдэгъэзагъ. Аш иупчкэжьагъу шхъяаэу Джамырээ Заремэ къызэриуагъэмкэ, 2016-рэ ильэсүм сабый 5499-рэ къэхъугъэу республикэм щатхыгъ, ахэм ашыщэу бзыльфыгъэхэу зыми гомытхагъэхэм къафэхъугъэхэу зятахээр мэгьеунэфыгъэхэр 548-рэ, ятэу зызэхъгъэхэм япчагъэ 430-рэ мэхъу. Икъыгъэ ильэсүм къэхъугъэу атхыгъэр сабый 4843-рэ. Мы пчагъээм щыщэу 463-

мэ ятэхэр гъэнэфагъэхэл, 466-мэ зарагъэтхыгъ. Заремэ къызэриуагъэмкэ, сабийхэм янэятэхэр зэдышыгъэнхэм зэдышымыгъэнхэм гээорышланлэм шуагъуае, аш фэдэ упчэ яптынир хабзэм къыдильтэрэп. Ежь зерегупшысэрэмкэ, зигугуу тшыгъэ зонопроектын дебгэштэнэу щытэп, сыда зыплокэ унагъор къызыщежьэн фаер ар зызэхъэрэм тэубитэйэ пытэ ялэу япшьэрэйл икъу фэдизэу къагурыон фае, сабыир унэгъо пытэм къихъуханэу щыт. Мыхъурэу паспортын дагъеуцо-

рэм мыш дэжьим имэхъанэ ини. Тапекэ джэгур зытекырэ нэуж уахьтэ тешлагъэу зызэгурагъэтхэнэу ЗАГС-м клоштыгъэхэмэ, джы ныбжыкъэхэм аш къызэрэшырагъажьэрэр Заремэ къыхигъэшыгъ.

Сид фэдэ къэгээльэгъонха адэ аужыре ильэс 20-м къэзэрэшагъэхэмкэ Адыгейим илэхэр? Гээорышланлэм аш фэдэ пчагъэу къытыгъэхэм та��ыкъыркыим, аужыре ильэсийн ахэм къашыкъэ үублагъ. Ау зэхэкыжхэрэм япчагъи нахь маклэ хуугъэ.

ащыпсэунхэу зэрэлхөхэрэр, зызэгуамытхэу зэрээдэпсэүхэрэр, аш фэдизэу аужырээр тишьольтыркэ хэужыныхуагъэу плон пльэкъыщтэп.

«Адыгэ макъэм» күепчлэнхэр ышыгъэх. Зымэ мыхъурым зи емылтыгъэу, зэгурхөхэу зэдэпсэухэмэ нахь ашотэрэз, нэмькхэм нэбгыритум язекуакэ зэпащечынэмкэ мыхъурым игъэуцун иахышо хэльэу альытэ. Къыхэгъэшыгъэн фае, аужырэхэм япчагъи нахь маклэ хуугъэ.

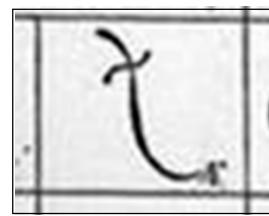
МЭШЛЭКЬО Сайд.

ШэрэлПыкъо Тыгъужыкъо Къызбэч жэнэпшхэм къатекыгъэхэ илэгүягъо

Ситхыльэу «Черкесия: генезис, этнополитические связи со странами Восточной Европы и Ближнего Востока (XIII — XVI вв.)» зыфиорэм Чэмышо Гъазый зеджэм, ШэрэлПыкъо Тыгъужыкъо Къызбэч жэнэпшхэм къатекыгъэхэ илэгүягъо. Мы статьяя стхы зэхъум шапсыгъэ къэуакхэмэр фольклорын ялофыгъохэмкэ Чэмышо Гъазый упчкэжьэгъо сиагъ.

Адыгэ шы лъэпкыышуҳем ашыщ горэм непи Бэчкъанкэ еджэх. Тыгъужыкъо Къызбэч фэгъэхыгъэ ордэу шапсыгъэ гүшүаклэм тетэу тхыгъэм ар «бэчкъанкэ» къыхэфэ: «Къызбэчы Бэчкъанэр фагъашо...». Аш фэдэ къэуаклэм я XVIII-рэ лъэштэгъум ыгузэгүхэм адэжь К.-Ш. де Пейсонель шы лъэпкыышуҳем къатекущыгъэзэ ыгъэфедэгъэ гүшүэу «Bekkan» зыфиорэм нахь пэблагъ. Псыхъоу Атэкъум хэльдэжжыре псыхъохъуу непэ Бакан зыфалорэмрэ а гүшүемрэ зы

льалсэ ялэкэ енэгүягъо. Бэчкъанхэм ахъуцтыгъэ шым исэмэгую тамыгъэу тарадзэштыгъэр S тепльэ зинэ эфескэ зэпрыгъэтхыгъэ сэшхом ехъыщыгъ, сэшхокур шыум ибгырых занкэу щыпышлагъэ фэдэу къыпшыхуцштыгъ. Адигэхэмэр абаазхэмэр къыхахыщтыгъэ шы лъэпкхэр зэрэутхъэбэштыгъэ тамыгъэхэм ятаблициу 1793-рэ ильэсүм П. С. Паллас зэхигъэуцаугъэм Бэчкъан ллакъом ар иеу ихагъ.

М. Лыланлэм 1893-рэ ильэсүм кавказ лъэкъо тамыгъэм афэгъэхыгъэ тхыльэу Каир къыщтыридэгъагъэм къызэрэшыгъэлгъорэмкэ, эфес фэдэу занкэу зэпрыгъэтхыгъэ

сэшхор ШэрэлПыкъо ллакъом щыщ Елмэшкыу Исмаили итамыгъагь: «Елмэшкыу Исмаил ШэрэлПыкъо ллакъом къыткыгъ». М. Лыланлэм сэшхор зэрээпрыгъэтхыгъэ шыкъим икъоу мэхъане риммынни ар занкэу ыгъэтхыни ыльэкыщтыгъ, ау бэчкъэн сэшхоми а зэпрыгъэтхыгъэр зэрэшызанкээр къэлгээн фае (нахьынэрхэм ар ашыгъэшыгъагь). ШэрэлПыкъохэм ятамыгъэу Лыланлэм иколекции хэльир бэчкъэн тамыгъэхэ зэнэгүхэрэм зэрэтекырэр сэшхокъим дэжь къакъыш цыкъу зэрилэр ары.

ШэрэлПыкъохэм ятамыгъ

М. Лыланлэм зигугуу къышыре Елмэшкыу ШэрэлПыкъо ШэрэлПыкъо Тыгъужыкъо Къызбэч

Бэчкъанхэм (Бэчкъанхэм — Лыланлэм) ятамыгъ

бэч ятэхъэу Елмыщикиорэ зынэбгырэу зэрэшытим ехъирэхъышэгүй. Ар цыиф цэргийн щытагъ, Къызбэч фэгъэхыгъэгээхъышэгүй ордми аш ыцэхэгъэхъян фае архыгъэшыгъагь. ШэрэлПыкъохэм ятамыгъэу Лыланлэм иколекции хэльир бэчкъэн тамыгъэхэ зэнэгүхэрэм зэрэтекырэр сэшхокъим дэжь къакъыш цыкъу зэрилэр ары.

«Ятэхшоу Елмыщикиорэ, Аш ыкъоу Тыгъужыкъо Къызбэч».

Хъан-Джэрэе зэрэхтыгъэу тлэйтээм, жанэхэм тлэкү-тлэкүэ аклыачэ, яамал къыкличызэ зызэхэзэжъхэм, ашыщэу къэнагъэхэр шапсыгъэхэмэр ахэхъажыгъэхэу, Абатэхэмэ нэмькхэм лъэкъольэшхэмэр афэдэу ШэрэлПыкъо итэтигъо къызээрэтшошырэр.

лъыкъу ыцлагъ, аш фэдэ цэ зилэхэнэ жэнэ лъэкъольэшхэм къаахкыгъэр маклэп. Черкассэ пышхэм къаахфагъ ШэрэлПыкъо Иван Черкассэу Иван IV-м кыыдеклокыщтыгъэхэм 1576-рэ ильэсүм ахэтигъэр. Пачыхъэм ШэрэлПыкъо Иван Черкассэр Швецием ыгъэкогъяа а къэралыгъом ипачыхъэ ыкъоу Магнус унагъо зэришлэрэм фэш фэгушонэу. ыцэхэзэжъхэм, ШэрэлПыкъо къэхэдэгээ зэрашыщын ыльэкыщтыгъэрээ. Я XVIII-рэ лъэштэгъум ШэрэлПыкъохэр шапсыгъэ лъэкъольэшхэу щытагъэх. А ллакъор жэнэ феодальне иерархием хахъэштыгъэу тлэйтээм, жанэхэм тлэкү-тлэкүэ аклыачэ, яамал къыкличызэ зызэхэзэжъхэм, ашыщэу къэнагъэхэр шапсыгъэхэмэр ахэхъажыгъэхэу, Абатэхэмэ нэмькхэм лъэкъольэшхэмэр афэдэу ШэрэлПыкъо итэтигъо къызээрэтшошырэр.

Хъоткъо Самир. Тарихъ шылнгъэхэмкэ доктор.

НыбжыкIэ лъэоянэхэр

ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 25-р — СТУДЕНТЫМ и МАФ

КъежьапIэ фэхъугъэр

Студентым и Мафэ зэрэднауе шэклогъум и 17-м щагъэмэфекы, ау тикъэралыгъо ар зышыхагъеунэфыкырыэр щылэ мазэм и 25-р ары. 2005-рэ ильэсэм Урысыем и Президент «Урысые студенчествэм и Мафэ фэгъэхъыгъ» зыфиорэ унашьом кIэтхагъ. Ау мэфэкым икъежьапIэ чыжъеу тарихым хэкъяту. Шыихъеу Татьянэ я 18-рэ лэшэгъум къышщегъэжьа гъэу студентхэм іэпилэгъу къафэхъо ало. Аш нэмыкIэу, студентхэм къимэфэ сессиер мы мафэм ехъулэу нахыбэрэмкэ аухы. Аш къыхэкъеу студентхэм мэфэкиту яэ мэхъу, хамыгъэунэфыкыныри емыкI!

Мэфэкым итарих 1755-рэ ильэсэм къышжъе. Московскэ университетыр гээсэнгээным иуашьо пачыхъеу Елизаветэ а ильэсэм кIэтхагъ. Авшъэрэ гээсэнгээ зышызэрагъягъотыщ учреждениер ашыным кIэшакло фэхъугъэр генерал-адъютантэу ыкы мценатэу Иван Шуваловыр ары. Унашьом зышыкIэтхэштхэ мафэми мэхъэн гээнэфагъе илэу Шуваловым къыхихыгъ. Янэу Татьянэ къызщыхъугъэ мафэм шуухъафтын гэшшэгъон риты шоигъягъ. Янэ икъуалы, нэ-

ужым цыфмэ къахэнэжыгъе гушыкIэхэр риуагъях: «Университет къыосэты».

Апэрэ уахътэм «Татьянин день» зыфиорэ мэфэкыр Москва дэс студентхэр ары хэзэгъеунэфыкыщыгъэхэр. Тикъэралыгъо ар игъэкIотыгъеу щагъэмэфекы зыхъугъэр пачыхъеу Николай I-м унашьоу къыдигъэгъэм үүж. Аш къизэригъэнэфагъэмкIэ, щылэ мазэм и 25-р апэрэ университет Урысыем къызызызэлихъгээ мэфагъ ыкы аш да��лоу студентхэм ар хагъэунэфыкы хъугъе.

Студентым и Мафэ ехъулэу ашьэрэ гээсэнгээ зышызэрагъягъотыра учреждение пэпчь иофхъэбзэ гэшшэгъонхэр къуупшизыщыгъех, студентхэр зэрэгчэфыктыхэм пылыгъех. НыбжыкIэхэм шэнышу афэхъугъэ мэфэкыр джыре уахътэми хагъэунэфыкы.

Стипендиехэр

Адыгэ къэралыгъо университетыр щеджэрэ студентхэм ашыщэу шэныгъе, гээсэнгээ, общественнэ-культурнэ, спортивнэ лъэнэхъохэмкэ илэгъухэм къахэнэхэрэм къэралыгъо стипендие нахь иныр араты.

Нэбгыри 152-мэ мыш фэдэ стипендие къахъы. УФ-м и Президент истипендие зынбгырэ фагъэшшошагъ. Джащ фэдэу УФ-м и Правительствэ истипендие зы нэбгырэ къыраты. АР-м истипендие нэбгырэ 13-мэ афагъэшшошагъ. Сессиер зэрифэшшуашэу зытыгъэхэм академическэ стипендие араты. Адыгэ къэралыгъо университетыр щеджэрэ студентхэм ашыщэу социальнэ іэпилэгъу зишыкIагъэхэм мыш фэдэ стипендие араты.

Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетыр щеджэрэ студентхэм ашыщэу нэбгырэ 1153-мэ къэралыгъо академическэ стипендие къахъы. Джащ фэдэу мыш социальнэ стипендии щараты. Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетыр иректор ихэушхъафыкыгъэ стипендие нэбгырэ 10-мэ алокэ, факультетыр ихэушхъафы-

кыгъе стипендие — нэбгыри 9-мэ. АР-м истипендие нэбгыри 10-мэ къахъы. Джащ фэдэу УФ-м и Правительствэ истипендие зы нэбгырэ, УФ-м и Президент истипендие нэбгыри-тумэ къараты. Шэныгъе, гээсэнгъе, общественнэ-культурнэ, спортивнэ, нэмыкI лъэнхъохэмкIэ чанэу зыкъэзигъельэгъогъе нэбгыри 135-мэ къэралыгъо стипендие нахь иныр араты.

Илэгъумэ ящысэтехыпI

Зышыпсэурэ республикэм хэхъоныгъэхэр ышыным ныбжыкIэхэр фаблэ зыхъукIэ, хэгъэгум инеушрэ мафэ гэхъэгъэшухэр илэштих.

Аш фэдэ гупшигъэхэр ти-тэшыгъе Адыгэ къэралыгъо университетыр экономикэмкэ ифакультет истуденткэу, общестьнэ иофшIэнэир зышто-гэшшэгъонэу Кубэшыг Нэфсэт. Ар ицыхкIуом къышщегъэжьа-

гъэу зы чыпIэ исыныр икIэсагъэп. Гурит еджапIэм щеджэфэ адигэ къашъохэр зери-гъашштгъе, ашьэрэ гээсэнгээ зэригъягъотынэу университетыр зычахъэм, аш щырагъякокырырэ иофхъабзэхэм чанэу ахэлажьеу үублагъ.

— Сишэнэгъэхэм ахэгъэхъоним, гэхъягъэхэр сшыным сидигъу сыпиль, — къытфелуатэ тигущыгъе. — Универ-

ситетыр зэхищэрэ проектхэм, форумхэм сахэлэжье зэпийт. ТапэкIэ ахэм ягъхазырынкIэ іэпилэгъу сафэхъущтгъэмэ, джы зэхэзыщхэрэм ашыщсихъугъ.

Урысыем истудентхэм ыкы студенческэ объединенихэм я Адигэ шьольтыр къутам эшвэшье ныбжыкIээр хэт. «Фишт», «День тренингов», «Тренинг марафон» зыфиорэ

форумхэр, нэмыкI иофхъэбзэ зэфэшхъафхэм язэхэшэн чанэу хэлажье.

— Университетыр сыйкычэхъягъеу ашэрэу сыйхэлэжвэгъэ иофхъабзэр сугу къинагъ, — игукъэкIыжхъемкIэ къыддэггащэ Нэфсэт. — «Студент года» зыфиорэ зэнэхъо-къур рагъякокыщтыгъ. АшкIэ іэпилэгъу афэхъущт волонтерхэр къырагъэблэгъягъэх. Сэри сыйхэлажье зэрэсшоигъор яс-иуагъ ыкы зэхэшаклохэм ашэрэу гүсэ сафэхъугъагъ. Ушысэу хъурэм уеплъынам ар лъешэу теклы, пстэуми ашогъашэгъон иофхъабзэм изэхэшэн о уилхы зэрэхэлым угээгушо.

Арэущтэу ригъяжъэгъе общестьнэ иофшIэнэир студент ныбжыкIэхэр университетыр зыщеджэрэ илэсисьм чанэу лъегъякуатэ. ЫпэкIэ къызэ-рэхдэгъэштгъе, волонтерэу ашэрэу курсым ягъусэштгъэмэ, джы ар зэхэшаклохэм ясатыре пытэу хэуулагъ. Ишэнэгъэхэм защихгъэхъон ыльэ-кышт форумхэм ахэлажье. НыбжыкIэхэм я Дунэе форумэ Шыачэ Ѣыкылаугъэм Адыгэйим икыгъе купеу Ѣыкылаугъэм Нэфсэт хэтигъ.

— Тхъамафэу форумым тызэрэшыялагъэр анах мэхъанэшко зиэ гукъэкIыжъу си-щылэнэгъэ къыхэнэжьищ, къытфелуатэ тигущыгъе. — Шэнэгъе куу зыкIэлэл цыфхэм, гуфбэнгъеэ зыхэль ныбжыкIэхэм талукагъ. СшъякIэ згээунэфыгъеу къыхэзгъэшчи бзэу түлтыр зэфэшь-

хъафми, тызэрэзэгурьоштгъэр ары. Форумым хэлэжъэгъе ныбжыкIэхэр агу зэхуыгъеу зэпэйкокыгъе, нэмыкI лъэнхъохэмкIэ чанэу зыкъэзигъельэгъогъе. Адигэ лъэпкын итарихъ, ихьшье ныбжыкIэ нахыбэрэ нэуласэ зэрэфэтшыщтым тикуп чанэу дэлэжъагъ.

Тигущыгъе джыри студент, ишылэнэгъе ыпэ иль нахь мышэми, гухэль гээнэфагъэхэр илэх, ахэр къызидигъэхъунам пыль.

— Адигэ Республиком и НыбжыкIэ парламент сыйхъаныр сигүхэлхэм ашыщ, — кытфелуатэ Нэфсэт. — Республиком хэхъоныгъэхэр ышынэмкIэ сишуагъе къэзгъэхъону сыйфай. АшкIэ сэ къихъацтыр зэкIэ сишэшт.

Пшэшье ныбжыкIэ еджэны фэшагъеу, общестьнэ иофшIэнэир зэрикласэм адакло зыгээпсэфыгъо уахъта илэ зэрэхъоу шыхэр зыщаигъым макло.

— Тиунагъо исхэм зэкIэми шыр якIас. Сятэжылашыи, ся-тэжъи, сяти шыр ялагъ. Сэри бэмышэу мы ныбджэгъушур сагъяэтоотыгъ. Аш шыылкынэ-гъэзэу цыфм фыриэр сымыгъэшэгъон сльэкIырэ. Бзэр къыгурьо-рэм фэдэу енлорэр зэхехи ыкы зэхешшэ.

Тигущыгъе фэдэхэр ныбжыкIэхэмкIэ ѢысэтехыпIэх. Еджэным да��лоу лъэнхъохэм зэфэшхъафхэмкIэ заушшты, ягъхъягъэхэм зэрэхагъэхъошттым пыльюх.

Ныбжык! Э лъоянэхэр

Непэрэ щылаклэм диштэу...

Адыгэхэр яшьушэхэм ядэхагъэк! э нэмык! лъэпкъхэм сыдигъуи къахэшых.
Хъульфыгъэм илъыблэнагъэ, бзыльфыгъэм идэхагъэ клагъэтхъэу ахэр гъэпсыгъэх.

Зәкүյзәу зәрәшыгъәхәм диштәу, пышырынкі Ырығфәгүх. Уахътәр, щылакләр зәрәзәхъо-кырәм диштәу ахәми кің горе-хәр къаҳәхъе, Европәм иль фә-пакләм инәшанәхәм атөхъәхъе аш!әу аублагъ. Аущтәу хүгуъә нахъ мышәми, лъәпкым ихъи-шъе зыпхырыщыгъе тхыхъә-хәр шыгынымә ахадәх.

дәштыгъәп, ау колледжым сы-
кызычахъэм, ар къизәрәздә-
хүщтәр къызгурлыагъ.

Унәрәкъо Данә ицыкүгъом
кыщегъәжъагъеу дән-бзәным
фәщәгъагъ. Нысхап цыклоу ил-
хәм щыгыныкәр афидаштыгъ.
Еджап!әм зычахъэм, дәнэир
зыщызәрагъәш!әрә хәушхъа-
фыкыгъе кроужокым клоштыгъе.

Адыгэ лъэпкъым ибаиньгээ зыхээплэгэйон плъэкъыщт шъуша-шхэр зыдэй рееспубликэм исир макэл. Тарихым къизэрэцшылотагъэм ыкчи щылэнгъакъэм диштэу ахэр ашынхэм пыльых. Мыекъопэ къералыгъо гуманитар-техническэ коллеждым щеджэрэ студентхэу Хъаджэмыкъо Файнэ, Унэрэкъо Данэ, Щэдж Маринэ дэн-бзэным фэллаласах.

Адыгэ къэралыгъо университэтим и Мыекъопэ къэралыгъо гуманитар-техническэ колледж «Дизайн и моделирование одежды» зыфиорэм икутамэ шьэшьэ Іспэласхэр щеджэх. «Дэ Люкс» зыфиорэ модэмкэ театрэ аш хэт. Ильяс 25-м ехъугь мыш тоф зишлэрэр. А уахътэм къыкъоцI студентхэм къаупушыси, ар зэрифэшьушаю адигъэхэмкэ зэнэкъо-къубэмэ ахэлэжьагъэх, нахьы-бэрэмкэ хагъэунэфыкырыэ чын-пэхэр къахыгъэх

Гүштэйгээр сэзфэхэгүйгээ студ-
ент чанхэм аашын Хъаджэ-
мыйкъо Файнэ ицыхкүгъом къы-
шегъэжьагъа эдигэ шъушар
иклэсагъ. Аш къыхэкіу мы кол-
делжым шелжэнэц къыхихыгъ-

леджым щеджэнэ въыхихыгъ.
— Адыгэ шуашэхэр сыйдигуы
сикласэх. Ахэр джы щылэ
шыгынхэм апхырысщынхэм зы-
фэзгъэсэнэу сыйфэягъ, — къыт-
фельвата Фаина, — Ылакла сый-

ФЫРИӘУ НЭҮЖЫМ КОЛЛЕДЖЫМ КЫЫ- ЧАХЬАГЫ

ЧЭХБАГЬ.
— Лъэпкъ нэшанэ зыпхыры-
щыгэ шууашхэр сыйдыхэр нахь
кысыспэблагъ, —
игупшысэхэмкэл
кыздэгугащэ Маринэ. — Аужырэ
шапхъэхэм адиштэрэ щыгынхэм
адыгэ тхыпхъэхэр
ахэдаяжэху, ахэр
гъэштэгъонхеу,
ау кызэекүхэу
сышынхэм зыфэз-
гъасэ сицоийнъ.

Твасэ «Спийи».

Мыхэр джыри студентых нахьмышэми, шуяшэу адыгъэхэм зэнэкъокъу зэфэшъхафхэм осэин къащафашигъыг. Хъаджэмъяко Фаниэрэ Щэдж Малмэс» зыфиорэшыгъэр «Подиум».

«Этномода» зыцэ зэнэкъокуу-хэм ахэлжэхгээ. «Подиум» зыфиорэмкээ хэушхъяфыкын гээ шүхъяфтын модельер ныбжыкын эмэгтэй къафагъэшьошагь. Люневильскэ хэдыхыннын Санкт-Петербург щифеджэнхэ фитныгээ ахэм къаратыгъ. «Этномода» зыцэ зэнэкъокуум ятлонэрэ чыыплэр къышыдахыгъ. Аш ишуагъэкэ телеканалэу «Домашний» зыфиорэм икъэгъэльзэгъонхэм ашыщэе «Модная погода» зыщытырахырэ уахътэм студент ныбжыкын эмэашыгъэ шъуашэхэр ашыгъеуз модельчом. Кээлээ олон улсын

пъаш!эрэр а бзыльфыгъэр ары.

— Студентыр дэйнүм фэшагье зыхъук!э, ар нахышшоу кызээрэлкэдгэхъащтым тыпиль, — кытфелүатэ Шымыгъэхъу Фатимэ. — Йофтхъэбээ зэфэшьхяфхэм ахэтгээлажьэх, шы-klak!эхэр кызфагъэфедэнүм фэтэгъасэх. Я 4-рэ курсым щеджэрэ студенткэу Милана Туровам ышыгъе колекциеу «Аромат долины яблонь» зыфиорэм Москва щыклогъэ зэнэкъоюу «Этно-Эрато» зыч!эм я 2-рэ шундар иттижин.

Шъуашэр къеуугушысыныр
псынкіәп. Аш ышъо зыфэдэш-
тым къыштегъэжъягъеу лъэнъко
пстэумкы зэбгъэзэфэн фае.
Къельекъыщэрэри, бащэу зэхэ-
шыхъягъэри дэхэштэп. Ахэр
зэкіэ зэзыгъэкүн зыльэкъыштыр
исенхэхэд фэшыгыкъеу, ар шуу
зыльэгъутгъэр ары. Сигушыгэлгүй
пшъешшэе ныбжыкIехэр аш
зэрэфэдэхэр нэрыльзэгүй къыс-
фэхъуг. Тапэкіэ ягъэхъягъэ-
хэм ахагъэхъонэу, тильэпкъ
ибаинигъэ къзыиотыкырэ шьо-
ша дахажэр ашынчар афатало!

Исурэтшыгъэхэм уагъэгупшысэ

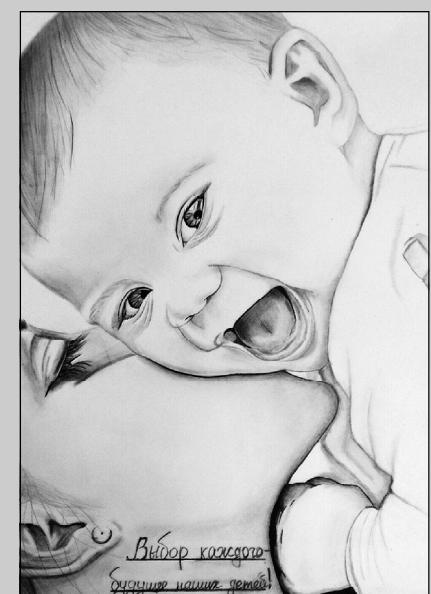

Дунаим идәхагъэ зәрильтә-
гүрә шыкіләр тхъапәм езы-
тъекүн зылъәкіләр цыифхәм
сыдигүни сарәгушхо. Зиггуңу
къесшыщт пшъешшә ныб-
жыкіләм ицықұлгым къыше-
тъажъағын суретшыныр икла-
сан къатаджын.

Блэнэгъэпцэ Аидэ Пшызээ
къэралыгъо университетым
иапэрэ курс щеджэ. Сурэтшын
ным сэнэхъатэу къыхихыщтыр
епхыгъэл, ау ыгукэ ар пэб-
лэгь. Уахътэ илэ зэрэхъоу къэ-
лэмымрэ тхапэмрэ къештэ.
— Сицыхыгъом, къышегъэ-

жыагъэу сурэтшынымсыфэшагъ, — кыт-фелүатэ Аидэ. — Тыкъэзыуцухъэрэ дунайим идэхагъэ сэ зэрэзэхасшлэрэр сисурэтхэм къащыгъельяньоцтыгъ. Нэужым графикэм сыйтехагъ. Арнахь тэрэзэу зээгъэшилэнэу Интернетымкэ видео зээфэшхьяфхэм сяплыгъ. Тапэки су-рэтшыныр нахь дэгьюозыщызээгъэшлэн слъэ-кышт курсым сыйкон симурад.

сумурд. Аидэ еджэнми фэшагъ. Джэджэхъэблэгурыт еджаплэр дышьэлмэдалькэ къуухыгъ. Аш щеджэфэ олимпиадхэм, зэнэкьо-къуухэм чанэу ахэлэжьагъ, щитхуу тхылхэри кыифагэшьошагъэх. Джащ фэд, Къэшьонри иклас. Еджаплэм чэсынфэ къуаджэм дэт культурам и Уна алтыга къашхуухар

щтым зэрэдэлэжьэштым щэч хэльэп.

**Я 4 — 5-рэ
нэкүубгъохэр
зыгъэхъязырыгъэр
ГЬОНЭЖЬЫКЬО
Состав**

Ткъош республикэм къыратхыкы

Тхъазэплъ Хъасанэ агъашIуагъ

УФ-м итхаклохэм я Союз ишүхъафтын шъхьаэ — Урысыем иллтературэ саугъэт ин — зыфагъашъошагъэхэм щылэ мазэм и 5-м Москва щаратыжыгъ. Ашкэ къыхагъашыгъех литеатурэм гъехъэшъохэр щызиш усаклохэр, тхаклохэр, драматургхэр.

Москва литеаторхэм я Унэ а шүхъафтынр зыфагъашъошагъэхэм щафтушагъэх. Яофшэгъухэм, ныбджэгъухэм ягушуагъо адагошынэу ашкъышызэрэгъоигъагъех суртышхэр, музыканхэр, нэмымхэр.

Урысые Федерацием ишу-

хъафтын анах шъхьаэ мыгэ зэрэтигъэхэм ашыщ адигэ усекло цэргиоу, журналэу «Литеатурная Кабардино-Балкарская» зыфиорэм иредактор шъхьаэу Тхъазэплъ Хъасанэ. Аш иусэхэр, рубаихэр зыдэт тхыльэу «Путь караванника» зыцээр бэмэ агу риҳыгъ.

УФ-м итхаклохэм я Союз итхаматэ ишъэрэльхэр зыгэцэкнэрэ Николай Ивановыимрэ аш иправление иалэрэ секретарэ Геннадий Ивановыимрэ къыхагъашыгъ Тхъазэплъ Хъасанэ иофшагъэхэм тхильеджэхэр къазэраклэупчэхэрэ, ахэм гухахъо зэрхагъуатэрэ.

Мэкъумэш Иофыгъохэр

Гъатхэри чыжъэп

Теуцожь районымкэ Аскъэлае щызэхэшгээ фирмэу «Возрождением» бэмышэу тышылагъ. Икыгъэ ильэсэм коцым игъэбэгъонкэ районым ит 1ахъзэхэль хызметшэлэ 13-мэ азыфагу апэрэ чыпэр щаубыти, шүхъафтынхэр районым ипашу Хъачмамыкъо Азэмэт аритыгъагъ. Ильэсикээм гъунэпкъаклэхэр штэгъэнхэм фэш ашлагъэр, гъатхэм зызэрэфагъэхъазырырэр зэдгъашэ тшоигъоу ары тызфэкшагъэр.

Фирмэм ипащэу Николай Гамага заулэрэ тышылагъ, уигъатхъэу упчэхэм яджэуап къизэртижъырэр тшэу щытыти, тыфэяш аш зыудьжэлэнэу. Ар-лофхэм ауж итэу, дэкыгъэ къизфэдгъэхъуг аш игуадзэу, фирмэм имеханикэу, аскъэлэе клалэу Мэджэс Руслан. Тыкэгъожыгъэп аущтэу зэртшыгъэмки. Зэкэлофхэм ар ашыгъуазэу къычэлэгъ.

— Сэ еджэгъэшхоу, йэнтэшхоэм салутыгъэу щытыгъэп, — ишыгъэгъэ гъогу клякэу къытфелүатэ Руслан. — Чылэм дэт еджаплэм ыуж механизатор сэнхэхьатыр зээгъэгъотыгъэ. Колхозын 1992-рэ ильэсэм сыхахы, трактористэу иофшэм салутыгъэу езгэжьагъ.

Тхъаметагъэх Мэшлэкъо Теуцожь, Бэгъушэ Хылиим, Еутых Хъазрэил. Колхозхэр щымы-лэжхэ зэхъум, мы былымхэй фермэу щытыгъэр Санкт-Петербург къикыгъагъэхэм ашэфыжьи, «мраморное мясо» къахыжынэу алоээ ильэс зытфыхэ пылыгъэх. Ахэм алэ аштэгъэхэ механизаторхэм сащыщ. Нэүжым мы калэхэм фермэр ахэм къащащэфыжьи. Непэ хызметшалэ ыцлэр «Возрождение», итхаматэ Николай Гамага. Сэ фирмэм сиримеханик.

— Тиколлектив инэп, — икъэлтэнхэр лъегъэхъялэх Мэджэсэм, — нэбгырэ зыхыбл тъэрэхъурэр. Трактористхэр Гъукэл Налбый, Анцокъо Налбый, Гъукэл Адам, Шэхэл Юсыф, сэры. Уджыху Марианэ типщэрихъял, къэрэгъулхэри үүтых.

Корр.: Шүүилэжъялкэ шүүгээрэза? Сыдэущтэу шүүгъашра?

М.Р.: Дээп. Трактористэу губьом итэу иоф шышиэрэм имээз лэжъялкэ сомэ мин 25-рэ. Нэүжым лэжъигъэр 1уахыжье, кляххэр зызэфахысыжхэлэ, шүхъафтынхэр пащэм къытэти. Ильэсэу икыгъэм иоф зэрэшлагъэм фэш тэ, механизаторхэм, шүхъафтынэу коцтонн зырыэрэ сомэ мин 70-рэ къытитыгъэ. Тызэрагъашхэрэми зи еп!ол!энэп. Типщэрихъял дээжоу тфэпшэрихъэ, щэджэгъуашхэр ыпкэ хэмийльэу тагъашы. Къэнагъэри зыми ахьыжырэп, фаер етгани шхэн фит.

Корр.: Кымэфэ мазэхэр къызэклэлъэкло, иоф шүүшэрэп. Лэжъялкэ шүүмынэу мээз заулэм шуучыса?

М.Р.: Мы лъэхъаным зэкэми зытэгъэпсэфими, мазэ къес сомэ мин 15 зырыз къытаты.

Корр.: Къызэрэлорэмкээ, шүтхуаусыхэным иофыр тетэл. Шүуилошагъэхэм, шүуилошагъэхэм клафэдээзжэйн. Чыгу гектар тхъапша къэжкугъэгүнэрэ? Сыдэущтэу шүүгъашра?

М.Р.: Чыгу гектар 1100-рэ къэтэгъэгъунэ. Аш щыщэу 900-р жьюлуплэ, гектар 200-р хьюлуплэ. Икыгъэ ильэсэм анах охтэшүхэм бжыххэсэ гектар 790-р хэтлхъагъ — хэр гектар 80, 710-р коцы. Гъэтхэ лэжъигъэ зэрэхъущтыр.

М.Р.: Чыгу гектар 1100-рэ

къэтэгъэгъунэ. Аш щыщэу

900-р жьюлуплэ, гектар 200-р

хьюлуплэ. Икыгъэ ильэсэм

анах охтэшүхэм бжыххэсэ

гектар 790-р хэтлхъагъ — хъэр

гектар 80, 710-р коцы. Гъэтхэ

лэжъигъэхэр гектар тхъапша

зэрэхъущтыр?

Корр.: Гъэрекло бжыххэсэ гектар 517-р шүүшагъэр жуу-

гъэрэгъуагъэ. Гектар тельни-

тэу центнер 50,7-рэ къишү-

хыжын, районым апэрэ чы-

пэр щышүүубытывг. А пэ-

рьтныгъэр зылэклэшумытл-

пишынэм пае сыда шүүшэ-

рэр?

М.Р.: Гъэреклэ орхээлээ лъэшэу тирэгушо. Мыгы гүнэпкъаклэхэр зэрэштэштэйм бжыххэм щегъэжагъау тифэлажъэ. Аш фэшыхыт титхаматэ бжыххэсэ гектар 709-р игъом зэрэхъигъэльхъагъэр. Ар ыпэрэ ильэсэм тиагъэм гектар 250-р эхъукэ нахьыб. Чылапхэхэр тичыгхэм лэжъигъэшо къащащытырэ, ашпъэрэ кондиции зиэ лъэпкъых. Яшы-

кэгъэ минеральнэ чыгъашуухэр адыхэтлхъагъ, дахэу къыхэ-кыгъях.

Гъатхэри чыжъэп. Мэзэе мазэм къыхэхэхэ хабээ мэфэ ошухэу губьом уихъан зыщиплээхэрэ. Джаш зыфытдэгъэпсэхъээзэ иофшэнхэр зэхэтэшх. Бжыххасэхэм тызэришшагъэштэштэх. Чыгъашуухэр къытфащэнхэу тяж. Аммиач-нэ селитрэр зэрэттакъорэм имызакъоу, я 2-рэ, я 3-рэ едзыгъохэм зэхэгъэкъухъэгъахэхэу микрочыгъэшүхэр атэтуутхэштых. Ахэм коцым идэгъуяа хагъэхъошт. Хъэцэл-плацэхэр, уз зэфэшхъафхэр, цырауяххэр ахэдгээхэдээхэштых. Ахэр зэкээ зэрэшшытхэр титхаматэ ешэ, тэри тафегъасэ ыкы тафхъа-зыр.

Корр.: Техникэмкээ иофхэр сэдим тэтих?

М.Р.: Ашхи тиофхэр дэйхэп. К-700-у тly, МТЗ-1221-у тфы, МТЗ-82-у тly, дискато-рэу, культиваторэу, сеялжээ зэфэшхъафхэу 8, нэмымхэу тищылагъэхэри тиэх. А зэпстэури губьом ихъаным фэхъазырых. Тицыфхэм Тхъэм псаунигъэ къарет, «нычэп» плауагъами, къыдэкынхэш, иофашэшт.

Зэрэхъаматэм паеп, ау Николай фэгъэхыгъэу къасло сшо-игъу зэрэцыф зафэр, гуклэгъушо зэрэхэлтийр. Куюхъау зышихъэрэ ашыщэп, цыф шъаб, кляэлэ гъэсагъ. Гумэкэ зиэуу euaplэхэрэм іэплигъэту афхэху, ашкээ тифэраз. Джаш фэд, иоф умышэу, уипшээрэль умыгъэцакъэу ыдэштэл. Учетыр дээжоу тегъэшы, нэбгырэ пэлчээ зэрэлжэхъагъэр ылашхъэ иль, аш елъытыгъэу лэжъялкэри хэти локлэжы.

НЭХЭЕ Рэмээн.

Патриотическэ пүнүгъэм фэгъэхьыгъ

Нэлэл шъосэхы, зыщышумыгъэгъупш!

Сталинград заом, Хэгъэгу зэошхом ильэхъан
Адыгэир шъхьафит зашыжыгъэр ильэс
75-рэ зэрэхъурэм афэгъэхьыгъэ
театрализованнэ къэгъэлъэгъонуу «Заклинаю,
помните» зыфиорэр Адыгэ къэралыгъо
университетым тыгъуасэ щыкъуагъ.

Шэлжым имэхъанэ зыкъегъээ-
тыгъэним, лъэпкъхэм язэпхыныгъэ
гъэптигъэним, мамыр псэукъэр

нах дахэ зэрэхъуштим афэгъэ-
хьыгъэ къэгъэлъэгъоныр гум
къегущыкы. Ным игумэк, шу-
льэгъу къабзэм яхыллэгъэ пы-
чыгъохэм рэхъатэу уяпъын
пльэкъытэл. Режиссерэу Испу
Тимур, артистхэм ятвorchескэ
лофшагъэ узылешпещ.

Адыгэ Республикэм изаслу-
женне артисткэ Уайкъою Асыет
лъыхъужь ордэу къыорэм уед-
лүзэ, зээлэшэнхэр ошых. Сыд
фэдиз нэпса дээкъолым янэ ри-
гъэхъяр? Мафэм къинэу зэпи-
чыгъэм чеч рэхъат къыримытэу
шъхъантэр нэпсык егъэшьокы.
Ичыгу, ихэгъэгу къыухумээз
дээкъолеу къызэкъемыкъуагъэм
ехыллэгъэ едзыгъохэр къашых
артистхэу Джымэ Заремэ, Бол-
лэкъо Аминэт, Евгения Арзуман-
овам, нэмийхэм. Ордэн Фатимэ
ипшэшьэгъухэр игъусэхэу
чыишхъекъэ къыорэ ордым,
усэхэм нэр къагъеушынэ. Нэ-
хэе Адам усэм къызэрджэрэм

дээкъол шъуашэу щыгъир «къе-
гъэгущылэ». Майорым ироль
къэзышыре Жъудэ Аскербый за-

ом имафэхэр нэгум къыкъегъ-
уох. Ордэу къыхидзэрэм гукъэ-
къижхэм уафещэ.

Остыгъеу столым тетым къэлты-
рыс дээкъолым ироль лупкъеу

къэзышыре Ахъмет Артур раци-
емкэе макъе аргъялу, лашэр къе-
штэшь, пчагум къехъэ, лыгъэ-
шланлэм еуцо. Ордымрэ усэм-
ре зэгъусэхэу уядэлүзэ, пый
мэхъаджэм зэрэпэуцугъэхэм гукъэ
уфащэ. Хъакъуй Анзор сценэм
орэд къышилоу алэрэу зэрэлтэ-
гъуяэри тээшшалы. Хъакъэгъогу
Къэсэй къызэрхийгъэшгъиэу, ар-
тистым ролэу ратыгъэм ельты-
гъеу исэннаушыгъэ къызэуухы.

Зэлъашэре ордэу Теклонигъэм
и Мафе фэгъэхыгъеу Ахъмет
Артур къыуагъэмкэе къэгъэлъэ-
гъоныр къауухыгъ. Дээкъол къа-
шшохэм адыгэ «Зэфакор» зэ-

ращытлэгъуягъами тигъэгушуаль.
Къэгъэлъэгъоныр сурэтхэмкэе,

пчагум къехъэ, лыгъэ-
шланлэм еуцо. Ордымрэ усэм-
ре зэгъусэхэу уядэлүзэ, пый
мэхъаджэм зэрэпэуцугъэхэм гукъэ
уфащэ. Хъакъуй Анзор сценэм
орэд къышилоу алэрэу зэрэлтэ-
гъуяэри тээшшалы. Хъакъэгъогу
Къэсэй къызэрхийгъэшгъиэу, ар-
тистым ролэу ратыгъэм ельты-
гъеу исэннаушыгъэ къызэуухы.

Режиссерэу Испу Тимур тызэр-
фэгушуагъэм dakloy, республи-
кам спектаклэр къышигъэлъэгъо-
нэу тельэулагъ. Лъэпкъ театрэу
Цэй Ибрахимэ ыцэ зыхырэм
ихудожественэ пащэу Хъакъэ-
гъогу Къэсэй, Адыгэим культу-
рэмкэе иминистрэу Аульэ Юрэ
къэгъэлъэгъоным еплыгъэх, аш
фэдэ спектаклэхэр непэ зэрэ-
тищыкъагъэхэр хагъеунэфыкъигъ.

Сурэтхэр къэгъэлъэгъоным
къышытхэгъэхэр.

Волейбол

«Искрэр» мэшлочэ пкъый

Урысые Федерации волейболымкэе изэнэкъоцуу хэлэжъэрэ хульфыгъэ
командэхэу авшэрэ купэу «Б-м» хэтхэм япэшорыгъэшь ешлэгъухэр хэгъэ-
гум икъалэхэм ащэкъо. Мьеекъопэ «Динамо-МГТУ-м» зичээзу зэлукъэгъуу
4-р Адыгэ Республикэм испорт Унэшхуу «Ошутенэм» щыкъуагъ.

«Динамо-МГТУ-р» Къыблэ
Сахалинскэ гъогъоуитло 3:1-у
текуагъ. Москва хэкум къикыгъэ
гъэ «Искрэм» зэлукъэгъуути тури
зэрэшүүхыгъэм зэгъэшэнхэр
тигъэшшыгъэх.

Апэрэ мафэм 3:1-у «Искрэм»
ыхыгъэ. Едзыгъохэм якъеуххэр:
20:25, 25:23, 22:25, 12:25. Ящэ-
нэрэ едзыгъор тиешлакъохэм къа-
хынымкэе амалшүхэр ялагъэх,
ау хэуконоигъэ башэ ашыгъ.
Иглаор къаты зыхъуки хагъэм

тырагъафэу едзыгъо пэпчъ 4 —
8 къыхэкъы.

Шылэ мазэм и 21-м зэл-
кэгъухэр зэраухыгъэхэр: 25:21,
17:25, 13:25, 22:25.

«Искрэм» алэрэ чылпээр зэ-
нэкъоцуум щыгъигъ. Командэхэр
дахэу зэдешшыгъэх. Къалэу Один-
цово икомандэ ыпэкэ къызи-
лыхыкъ, мэшлочэ пкъыем фэд.
Пытагъэ хэллэу ешлэ, лэгугаор
хагъэм пэблагъэ зыхъуки, хы-
рыхъуки фэд, лъэныкъоу узышы-

пэгъокъын фаер къэшлэгъуае.
«Динамо-МГТУ-м» икапитанэу
Къошк Русълан япашэу уху-
мэн юфыгъохэр тиешлакъохэм
агъэцакъэх, ау «Искрэм» фэдэхэм
атеклонхэм непэ икъоу фэхъа-
зырхэп.

Зэнэкъоцуум алэрэ чылпээр
«Искрэм» щыгъигъ. Къалэу Влади-
мир иешлакъохэр ятлонэрэх,
«Динамо-МГТУ-р» ящэнэрэ
чылпээм щыл, «Автомобилист»
Санкт-Петербург яплэнэрэ.

Пресс-зэлукъ

«Искрэм» иешлакъохэм тафэг-
шыагъ, алэрэ чылпээм зэрэф-
банхэрэм фэш югъэхъаагъэхэм
ахагъэхъоштуу къыталаагъ. «Ди-
намо-МГТУ-м» итренер шъхъаэу,
Адыгэ Республикэм изаслуженэ
тренерэу Павел Зборовскэм къы-
зэрэхигъэшгъиэу, щыкъагъэу яэ-
хэм ядэгъэзэйхын пылыштых.
Опыт зиэхэм щысэу къагъэлъя-
гъорэм зыкъырагъэлэти, нахь
ныбжыкъалохэр зыльашэнхэ фэе.

Мэзаем и 24 — 25-м «Ди-
намо-МГТУ-р» Воронеж щешшэшт.

Редактор шъхъаэм
ишуадзэр
Мэшлэкъо С. А.

Пшъэдэкъыж
зыхъырэ секретарыр
Жакъимыкъо
А. З.

Зэхэзыагъэр
ыкъи къыдэзы-
гъэкъыр:

Адыгэ Республикэм
лъэпкъ Иофхэмкээ,
Іэкъыб къэралхэм ашы
псэурэ тильэпкъэгъу-
хэм адырялээ зэпхын-
гъэхэмкээ ыкъи къэ-
бар жыгъээм иамал-
хэмкээ и Комитет
Адрессыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

Редакциер
зыдэшылэр:
385000,
къ. Мьеекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм
къаихырэр А4-къэ
заджхэрэх тхапэхэу
зипчагъэкъэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэльэу, шрифтыр 12-м
нахь цыкунэу щытэп.

Мы шапхъэхэм ади-
мыштэрэх тхыгъэхэр
редакцием зэкъегъэлъжых.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхыты-
гъэр:
Урысые Федерации
хэутын Иофхэмкээ,
телерадиокэтын-
хэмкээ ыкъи зэлъы-
Іэсикъе амалхэмкээ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
чылпээ гъэлоры-
шлап, зэраушыхы-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушыхытырэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мьеекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкъемкы
пчагъэр
5012
Индексхэр
52161
52162
Зак. 116

Хэутын узчи-
кэлхэнэу щыт ухажтэр
Сыхъатыр
18.00

Зыщаушыхыты
уахтэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шъхъаэм
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхъаэм
игуадзэр
Мэшлэкъо С. А.

Пшъэдэкъыж
зыхъырэ секретарыр

Жакъимыкъо

А. З.